

ГБОУ «СОШ № 6 г. Карабулак»

Республика Ингушетия

«Согласовано»
на заседании МО
Протокол № 1
«28» августа 2023 г.

«Рассмотрено»
на заседании научно-
методического совета
Протокол № 1
«28» августа 2023 г.

УТВЕРЖДАЮ
директор ГБОУ
«СОШ № 6 г.Карабулак»
Л.Б. Хочубарова
Приказ № 14
от « 30 »августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

**адаптированная для индивидуального надомного обучения
по предмету «Родной(ингушский) язык»**

Уровень общего образования – **основное общее образование (5-9 классы)**

Класс – **5 класс**

Количество часов – **1 час в неделю (34 ч. в год)**

Рабочая программа по предмету «Родной(ингушский) язык» для 5 классов составлена в соответствии с требованиями Федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования, примерной программы изучения дисциплины на базовом уровне, рекомендованной Министерством образования и науки РФ, с учетом примерной программы базисного учебного плана для индивидуального надомного обучения по предмету «Родной(ингушский) язык» для 5 классов.

Кхетора каьхат (пояснительная записка)

Таханарча школан хьалхашка латт доккхий декхараш. Керттерча даькъе уж да хьалкхувш йоаг1а т1ехье эздел долаш, г1улакхаца, нахаца товш, 1имерза, ший моттиг д1алаца ховш, Даьхе а, кьам а, дезал а лоарх1аш, шийна хьалхашка латта декхараш кхетадеш, цу хьаькьахьа кьахьегаш, дийша, 1илман лардаш 1омаяь, вахаре царех пайда эца ховш хьалкхейр.

Вахар дег1адоаг1а 1илма, техника, культура дег1адарца. Царга хьежжа хила беа дешархошта тахан беш бола хьехам. Школашка вахарцара бувзам ч1оаг1баро д1адех хьехархошкара дешархой теркам т1абахийта дезар – дукхаг1а долча даькъе шоашка уйла яйтар, 1илман лардаш тошкаш болх байтар, 1омадаьчох вахаре пайда эца ховргдолаш.

Наьна мотт 1омабар, грамматика хар боккха лоарх1ам болаш да дешархой кхетам дег1абоалабара, х1ана аьлча, мотт 1омабарца кхетаю мета хозал, из б1аьхий хилар, кхыча кьамий мотт а дикаг1а кхетабу бераша, цар культура йовза а новкьостал ду. Дешархошта д1ахьехар хила деза уж кхетаргболаш, ц1енача, аттача меттала, 1омадаьчох ма хулла дукхаг1а дукхаг1а пайда эца йиш хургйолаш. Цудухьа наьна мотт хьехачо керттердар хьакьоастадеш, цунна теркам т1абохийташ, грамматически бокьонаш в1аши юсташ бе беа ший болх.

Наьна метта урокаш т1а дешархоша г1алг1ай метта грамматически лардаш 1омаю, кьамаьл шаьрдара балхаш а ду.

Пхелаг1ча классе доладу грамматически дакьа – морфологи 1омае, из болх д1ахьо ялхлаг1чеи ворх1лаг1чеи классашка. Из раздел я кьамаьла доакьоех кхетам луш, хьалха царех 1омадаьр к1оаргдеш, шердеш. Кьамаьла доакьош 1омадеш дешархошта ха деза предложенешта юкьера уж шеко йоацаш белгалдаха.

Барх1лаг1ча ийслаг1ча классашка синтаксиси стилистики 1омаю. Цу даькъе дешархой дика кхеташ хила беа предложенешта юкьерча дешай мел долча бувзамех. Грамматика 1омаеш дешархой ха декхарийла ба деша лард, чаккхе, овла, дешхьалхе, суффикс, уж яздар бокьонаш; кьамаьла доакьош, цар нийсаяздара бокьонаш;

предложений тайпаш, предложене маьженаш, предложений чура дешай бувзам. Берашта ха деза дош мишта хьахиннад, из малаг1а кьамаьла дакьа да, иш.кх.д1.

Ийслаг1ча классе чоалхане карара предложенеш 1омаеча хана дешархой кхетабе беа предложенешка керттераяри карараяри кьоастае ховргдолаш, царна юкьера бувзам тахка могоаргдолаш.

Пунктуации 1омаеш дешархой теркам т1абахийта беа предложене интонацена, оаз лаьг1луча ноаг1а йолча хана сецара хьарак доаг1аш хул. Цхьайолча моттигашка интонаци теркальяр – хиланза даргдоацарех да, х1ана аьлча, из

теркалъ ца йича, малагла хъарак оттаде деза ховргдоацандаъ. Иштта из теркалъярца увттаду предложении кхоачалуча тладам, хаттара е айдара хъарак.

Синтаксиса ломача хана хъехархо декхарийла ва интонаце зем а боаккхаш, цунах пайда эцара торонех дешархой дика длакхетабе, хлана аьлча, интонации хувцаро предложенена малам а сецара хъаракаш а хувца тарлу. Керттера къамаьла доакъош ломадара хъехархочо длакхетаде деза бераш цар синтаксически лоархилам.

Дешархой къамаьла культура лакхъари лодамачун навькаш деглайоалаяри хила деза хлара урока. Из болх длахь тайп-тайпара упражненеш кхоачашъярца. Упражненеша новкъостал ду ломаяь бокъонаш члоагъе, орфографически а пунктуационни говзал члоагъе, грамматически материал дикагла кхетае а, йоазонца цунах пайда эца а.

Говзамеча йоазонех пайда эцаш, дувзаденна къамаьл шаьрдеш дешархой теркам тлабахийта беза хъехархочо сочиненеш, изложенеш язъяра, говзамеча текста тохкам бе ломабара.

Тайп-тайпарча дошлоргех пайда эца лодамаче деза хъехархочо бераш, шоаш бувцаш бола мотт блахий, ира, говза, хоза бувцаргболаш, къамаьл деча хана а йоазув деш а глалаташ дергдоацаш. Хлара уроках, кердачох хоам беш, хьалха лодамачь дагалувцийта деза дешархошка, кердачун хьалха лодамачунца бувзам а беш.

Хлара классе шу дладолалуш а шу чакхдоалаш а хьалха лодамачь кердаккха деза дешархошца, программаца белгалбаьккха дувзаденна къамаьл шаьрдара болх бизза длабахьа беза.

Глаглай мотт хъехара глулакх доаггача тайпара хъехархочо длахьой, дешархошта шоай наьна мотт безалургба, шоаш лодамаче кхыча къамий метай бокъонаш йовза атта хургда.

Глаглай метта белха программ.

1) 8 класса грамматика белха программа оттаяь федеральни компонента паччахьалкхен стандарта юкьера дешара программа юкьарлен образоване глаглай метта авторски программа юкьера школа 5-9 классашка И.А.Оздоевии Р.А.Оздоевии редакцех.

2) Белха программа хоадам беш я – 68 сахьата шераи 2 сахьата клираи лаьрхла.

Авторски программа къоастаяь Глаглайчен дешара министерства къоабальярца.

Метанпредметни
Регулятивни УУД

- Хъехархочунца дешара тIадуллар оттаде, урока лерхIамга хъежжса. Деша дешара лерхIамашка хъежжса.
 - Массанеца цхъана урока план оттае ха, произведени чулоацам хъабувцара план оттае ха. Планага хъежжса беи бола болх тахкар, баъча балха корта бар, мах бар, иштта кхыча дешархой балха мах бар.
 - ЗIамигача тоабаца е шинне цхъана болх беи, кердача темах ховр а, де ховр а хъакъоастадар. Урок йодаи беча балхах раъза хилар е ца хилар дIаяздар, лакхача говзала тIакхуви хилар хъахъокхар.
 - Ше баъча балха раъза хилар е ца хилар дешархочо ший лоIамагIа хъаалар, урока карах ца доалача хIама теркам бар, из тоадара болх бе лерхIам дагалацар.
- Познавательни УУД.**
- Текста тохкам бе ха, хъехархочо хаттараица новкъостал а деш. Деша къайла маIан ха, из тахка.
 - Произведенеш шоайла йиста, вIаишкаоттае, юкъарадар а тарадоацар а хъаоалаи.

-Дийшачун дакъа диста мукъама е илли дакъаца, е суртаца, е кицаца

- Произведени турпалхочо дечун бахъан тахкар. Шийна хетачун, ше яхачун доагIа масалаи доаладе, даържа дувзаденна къамаъл де.
- ГIалгIай фaългаи кхоллара лерхIам ха, цар лу пайда, цар лерхIам ха.
 - Поэзи а проза а шоайла къоастае ха, литературни Iилман кхетам балара текстаи санна.
 - Кхоллама навикаи хъахъокхар, тайп-тайпара произведенеш дагалувцаи, проектни тIадуллари кхоачаидеи.
 - Дешаидар кхетаде, дийшар лоаца таблица чу а схема чу а дIаязде ха.
- Коммуникативни УУД.**
- Дувцара къамаъл оттаде, урока болх беи кадай хила, хаттараи тела. Диалог, тоабах болх беи дакъа лаца. Шийна бакъахъа хетар чIоагIаидеи, кхычарца къамаъл де хар.
 - Темага хъежжса 5-6 предложенех дувзаденна къамаъл оттаде. Проекта 1-2 слайд кхолла. Кхычунга ладувгIа ха, къовсама юкъе дакъа лаца.
 - Произведени урпалхочо даъчун мах бе, эди дешаица къамаъл де.
 - Кхыча дешархой урока баъча балха мах бе ха, оттаяъча критереица.
 - Барт бара кийча хилар хъахъокхар, къовсам, дов е цатоам дIабаккхара тайп-тайпара вариациеи йоалае ха.
 - Боккхийчарца къамаъл деш, книжкаи, дошлоргаи, энциклопедии дешаи кердадар, пайдабар леа.
 - Йоккха йоаца презентаци (5-6 слайд дола) боккхийчар новкъосталца кийчъар, проекта темага хъежжса, слайдаи хъежжса темах лаъца лоаца дувца.

Личности.

- Художественни произведенеш ешарца дезала юкъера безама керттера хъал хар (барт хилар, сий дар, безаме, къахетаме, вIаи новкъостал деш хилар)
- Ше ваьнна моттиг хови хила, ше малагIа этносаца лоархIаи ва ха. Кхыча къамех цар сий деш къамаъл дар.
- Кхыйола култураи а, къамаи а долга хови хилар, дикагIа довзачарех хъадувца ха, култураца е динаца шоай култура е дина тарахетари хъаала хар (нохчий, татарай, Iарбий, сирийцаи, кх. дI. а).
- Юкъа а ца лелхаи, кхычунга ладувгIа ха, ший уйла сатийна дIаалар, тайп-тайпара аргументаи а йоалаеи. Дешархой вIаи къовсам балара бахъанаи ха.
- ЦагIа а классе а книжкаи дешара тIакхуви хилар хъахъокхар, библиотеке ахар, мукъа волча хана, урока эиа материал кийчъар.
- Йоазонхой кхолламах ха безам болаи хилар хъахъокхар, шийна эггара чIоагIагIа безачар цIераи яха хар, безара бахъан а хъаалар.

- Литературни кхоллама болх шийна эшаи болга хар.
 - Ишколе вахара бокьонаи йовзар, цар дешархочоа лун айда малагла ба хар. Дикача дешархочун масалаи доаладе йийиача произведени юкьера.
 - Сага новкьостал доацаи ше болх бе хови хила, ше даьчох жоп дала дезалга хови хила.
 - Поэтически деша хозал хови хила, йоазонхочо дешаица сурт дулаи доаладаь дешаи хьалаха хови хила. Хозахийта дешаи а эпитети а шоай кьамаьла юкьедоаладар.
 - Эзделаца дар доацар хови хила, литературни турналхоехи эздийча сагахи йоакха оамалаи хьаювцаха, ггулакхаца дар доацар кьоастаде ха.
 - Дешаи а язdech а нийса вагларай бларгий са толха ца дараи йоагла бокьонаи хови хила. Клядвалар дладоаккхаи е еза упражненеи йовзаш, уж еи хила. Саг унахцлена хилара бокьонаи цлагла а накьайоалаи лелае ха.

Патриотически кхетам балар:

- дешархо кьаман ггулакхаи эздеаи тлакхийна хилар;
- дезала вахар довзаш хилар;
- ший кьаман культура а, бусулба дин а довзаш хилар;
- Росси пачхьалкхен гражданин ше волга хови хилар;
- дешархочун оамалаи, декхараш кхийна хилар: урока, урокал арахьа а.

Глалглай метто, эрсий метто санна, метта лилман дакьа а ший маанна а йоккха моттиг дладоац. Цун дешарца а кхетамца а бераш кхедара доккха практически маан да. Наьна метто юкьелеоац дешархой патриотизма а, кхыча кьамашца лимерза а, эзди а хилара уйлашца кхетадеш кхедара маьхала таронаш.

Тахан латтача хьале глалглай мотт лобаара, цу метта йоазув де хара лалаьмате йоаккха терко е еза кьабстта ишколо. Хланзарча зама бераша лалаьмате дукха бувцаш лелабу эрсий мотт. Цлагла а ара а бераша шоай наьна метта кьамаьл клезига ду. Глалглай мотт бувцачар а кьамаьла юкье дукха эрсий дешаш леладу, цудухьа наьна мотт эрсий меттаца ийна бувц бераша. Ишттача хьале тлехь тлайоаглача хана глалглай мотт бицбалара кхерам ба. Цудухьа ишкола хьалха латта декхар да глалглай метта дешари йоазуви дешархошта лобадар, безам тлабахийтар, мотт дийнбар. Бера ший наьна мотт бовза а беза, беза а беза, уйла а цу метта хила еза. Клира сахьатий боарам дукха беце а дешархоша мотт лобабергба, хьехархоша из безаргболча тайпара длахьехе. Цу тла йоазув де глалглай метта хала а дац, хлана аьлча, глалглай абата тла дукхагладола алапаш эрсий метта санна да. Дешархошта лобаде лотлакхета алапаш да: л, аь, гл, кх, кь, кл, пл, тл, хь, хл, цл, чл, яь, дифтонг оа. Эрсий метта санна хьехархочо боккха теркам тлабахийта беза дешаш длаоалаши язdechи йолча башхалонашта. Иштта боккха болх бе беза дешархоша оазаш нийса хьаалара, хлана аьлча, бери язdechа хана ше харцахьа дош длааларга хьежжа глалаташ а деш язdechгда. Из болх л классе денз ца хаддаш бе беза, йоазув нийса хургдолаш.

Календарно-тематически план 5-г1а класс

Г1алг1ай мотт

№	Тема	Урока тайпа	Сахьат	Таьрахь	Урока лоарх1ам	Кхоачам	Дошлорг
1	Г1алг1ай метта лоаттам	Юкьара кердадаккхар	1	9.09	Шоай уйла хоза, шаьра дешархой хьаала 1омабар	Сурташ	Наьна мотт
2	Хоадора а кьоастора а хьаракаш.	Хьалха 1ом. кердадаккхар	1	16.09	Кьоастора а хоадора а хьрак. нийса язде 1ом.	Сурт	
3	Кьамаьла доакьош. Ц1ердош.	Керда материал 1омаяра урок	1	23.09	Кьамаьл доакьош кьестаде дешархой 1омаб.	Таблица	
4	Белгалдешай легар , пар ц1ердешшашцара бувзам.	Хьалха 1ом. керда тема ювзар	1	7.10	Белгалдешай ц1ердешашцара бувзам гучабаккхар	Таблица	Кьаьна Кьона
5	Йовхый ц1ерметтдешаш ц1ердешашта метта увттаде хар.	1омадаьр кердача темацаца ювзар	1	14.10	Йовхый ц1ерм. ц1ер-та метта увттаде деш-хой 1омабар	Таблица	
6	Дешт1ехьенаши дешхьалхенаши.	1омадаьр кердача темацаца ювзар	1	21.10	Дешт1ехьенаши дешхьалхенаши деш-хой кьестае 1омабар	Таблица	
7	Цхьанккхийтта дешаш.	Керда тема 1омааяра урок	1	28.10	Цхьанккхийтта-ча дешаех кхетам балар	Таблица карточкаш	
8	Предложене тайпаш: дувцареи ,айдареи , хаттареи	Керда тема 1омааяра урок	1	4.11	Предложене тайпаш дешархошта довзийтар	Таблица карточкаш	

	предложенеш. Сецара хъара- каш предложени кхоачалуча.						
9	Предложене кертера маъженаш : подлежащи ,сказуеми , карардар.	Керда тема 1омаьреи ч1оаг1дареи урок	1	11.11	Предложене кертера маъшенаш хъалаха, уж къестас а 1омабар	Таблица карточкаш	31ок,хъисап седкъа
10	Тахкара диктант	1омадаър Кердадаккхара урок	1	18.11		Диктантий гуллам	
11	Яържаи яржанзеи предложенеш.	Керда тема хъехара урок	1	25.11		Таблица	
12	Цхъантайпара маъженаш йола предложенеш, царна юкъе сецара хъракаш.	Керда тема хъехара урок	1	2.12		Таблица карточкаш	
13	Цхъантайпара маъженашта хъалха латта чудерзора дешаш.	Керда тема хъехара урок		9.12	Цхъантайпара маъженашта хъалха латтача дешаех кхетам балар	Таблица карточкаш	Чудерзора дош
14	Чоалхане предложенеш.	Керда тема хъехара урок		16.12	Чоалхане предложенеш къестас 1омабар	Таблица	
15	«Чоалхане предложенеш» тема ч1оаг1ъяра урок.	1омадаъ ч1оаг1дара урок		23.12	Чоалхане предложенеш къестас 1омабар	Карточкаш	
16	Ма дарра къамаъл.	Керда тема хъехара урок		6.01	Ма дарра къамаъла сецара хъракаш увтгадара бокъонаш ч1оаг1ъяра	Таблица	

17	Диалог.	Керда тема хъехара урок		13.01	Диалога кхетам балар а ,сецара хъаракш увтгаде 1омабар а	Таблица	
18	Диктант.	Тохкама болх бар		20.01	Орфографически а пунктуационни а г1алаташ тахка дешархой 1омабар	Диктантий гуллам	
19	Ши оаз лу мукъа алапаш.	Керда тема хъехара урок		27.01	Ши оаз лу алапех кхетам балар		Ц1аькха
20	Шолха мукъа а мукъаза а алапаш.	Керда тема хъалха 1омадаьчунца ювзар		3.02	Шолха мукъа а Ммкъаза а алапаш кердадахар	Таблица	Цхъаккха Ц1аьхха
21	Шола мукъаза алапаш юкье доаг1а дешаш нийса яздар.	Керда тема хъалха 1омадаьчунца ювзар		10.02	Шола алапаша шола шолха алапаша юкье дола яздар	Таблица	Лархх1а Т1аккха баьццара
22	Алап Й (Йот). Дифтонг ОА.	Керда тема хъалха 1омадаьчунца ювзар		17.02	Алап Й кхетам балар ; дифтонг Нийса яздар бокьонаш а		Седкъа сийрда
23	Й1аьхеи лоацеи оазаш. йовш йола мукъа оаз А ний- са язъяр.	Керда тема хъехара урок		24.02	Й1аьхеи лоацеи Оазаш йовзийтар		
24	Диктант « Фонетика яхача темах».	Тохкама болх		3.03	Орфографически а пунктуационни а г1алаташ тахка дешархой 1омабар	Диктантий гуллам	
25	Г1алаташ т1ара болх бар.	1омадаьр кердадаккхара урок		10.03	Орфографически а пунктуационни а г1алаташ тахка дешархой 1омабар	Тетрадаш	
26	Омонимаши , синонимаши ,антонимаши.	Керда тема хъехара урок		17.03	Омонимахи , синонимахи , антонимахи кхетам балар	Таблица	
27	Морфологи. Ц1ердош.Ц1ер деша лоарх1ам.	Керда тема хъехара урок		24.03	Ц1ердеша грамматически белгалонаш йовзийтар	Таблица	Оршот Шинара

							Кхаъра Ера П1аъраска Шоатта К1иранди
28	Доалареи юкъареи ц1ердешаш ,уж нийса яздар.	Керда тема хъехара урок		7.04	Доалареи юкъареи ц1ердешаш кхетам балар	Таблица	
29	Диктант.	Тахкара болх		14.04	Дешархой орфографически а пунктуационни а г1алаташ т1а болх бар		
30	Белгалдеша лоарх1ам , цун ц1ердешашцар а бувзам.	Керда тема хъехара урок		21.04	Дешархошта белгалдеша морфологически белгалонаш йовзийтар	Таблица	
31	Мишталли белгалдешаш.	Керда тема хъехара урок		28.04	Мишталле белгалдешай белгалонаш йовзийтар	Таблица	
32	Относительни белгалдешаш.	Керда тема хъехара урок		12.05	Относительни белгалдешай белгалонаш йовзийтар	Таблица карточкаш	
33	Т1аозара белгалдешаш.	Керда тема хъехара урок		19.05	Т1аозара белгалдешай белгалонаш йовзийтар	Карточкаш	
34	Диктант.	Тахкара болх		26.05			